

RADIOSCOLA ROMONTSCH TEXTS COMPLESSIVS

EDIZIUN DELLA CUMINONZA RADIO ROMONTSCH / PUBLICAZIUN DELLA CUMISSIUN RADIOSCOLA

Redacziun: Alfons Maissen
Stampa Tagblatt Cuera

EMISSION 9. 3. 65 - 14.30-15.00 h

Compara sis gadas, ils meins
d'october tochen mars Nr. 52

CYRILL M. BRENN, MULEGNS

Per veias e sendas cun ageid digls mossaveias

Tgers auditours pitschens e gronds,

l'emissiung radioscola dad oz vot betg esser ena lecziung da geografia, scu ella vign dada an scola, ma pruè da suandar l'excursiung d'aton d'ena scola muntagnarda, scu schi fissas vusez preschaints. Igls actours eran damais igls scholars da la scola secundara Surgôt agls Mulegns e betg stet stupias schi santiz lungatg surmiran, sursilvan e schizont dialect da Beiva cungia cun mioulas ni patua da la Bargiaglia. Nous savagn promover la tendenza inter-rumantscha ed ischans abels an nossa scola d'ans ancleir sainza fadeia tranter rumantschs da differents idioms. Parchegl respectainsa mintga dialect rumantsch, ma igl noss lainsa carezzar e tgirar scu custevla ierta da dègns antenats. Ainten igl calender surmiran digl onn 1958 è comparia ena lavouretta restranscheida sur digls mossaveias e lours sublins scopos. Igls scholars on tratg a nez igls anghex prattics ordlonder ed ossa lainsa tadlar scu els on sastalageas per l'excursiung digls 29 settember 1961. **W** Da chellas stads scu igl 1961 pon igls pous, oteliers, impressaris, pasters ed oters tigneir an memorgia, partge igls davos onns erans betg nias stufgiantos con la bel'ora. Remarcabel tgi er ossa anc a la fegn da settember vottan igls bels deis betg ceder giu sies domini a braintas e plievias, scu gl'è igl solit igl cass. Signour maester, pudessans betg profiter da chell'ocasiung e far ena spassageda d'aton? Chegl ramplazess en per lecziungs da geografia...

C Bagncumal, giainsa a Berna tar la piazza federala a far ramadam, ma an autocar...

G Na, ia preferiss dad eir a Berlin an aviung per vurdar igls meirs digls miraders communists...

A Fissigl betg migler da spitgier anc en amenet cun la nossa spassageda? Alloura savessans fors eir ainten ena racheta sen la gligna? Gagarin è bagn rivo mecta damanevel, ni betg?

N Ma tge amploters pretensious tgi vusoters ischas. Cartez propa tgi angal igls viadis da scola an auto da prescha, girond l'antiera Svizra an 2-3 deis, valan ensatge? Avant 2 onns vainsa bagn savia eir a Genevra e durant 3 antiers deis vainsa contemlo bleras ramarcablads digl martgea da Cal-

vin, Rousseau, Dufour e Dunant. Nous ischans parfign stos ainten igl palaz da las Naziungs, ma da chels viadis fò noss scolast fitg darar. La mi proposta fiss dad eir a pè, cun calzers anfarros e la-schèr se dies, chegl e pi sang e nous profitagn daple per corp e spirt.

S Cugl partratg da far en'excursiung sunga d'accord. Però betg cartè tgi tschertas propostas stravagantas vignan acceptadas. Ni Berna, ni Berlin, ni la gligna am scadrin per nizzigier la bel'ora. Bagn a pro vigna cun la davosa proposta. Scu painsas Nicolign da realisar chella ainten limits per nossas relaziungs; betg ambleida, nous vagn er mattatschas, las calas èn betg alpinistas e son strousch ascender igl Piz Platta.

N Na, na, betg gist schi ad ot, gl'ez faschess fors pel-gagligna er anc ad oters. Ma ia va panso dad eir a spass davent digl stradung cun igls sies privels e tuttegna anc avoir senda sot igls peis. A l'orva gessa betg gugent, conzont betg an cuntradigls tottafatg novas...

Tots: Nous tadlagn cun igls, bucca ed ureglias sen ties plan...

N Vez bagn observo tot chels mossaveias an Surgôt? e lagnsa betg far eneda adiever da chels per nossa spassageda??

M Mossaveias savainsa observar an mintga vischnanca da Surgôt e turists èn tot incantos da las tavlas melnas cun frezza alva-cotschna-alva. La tavla sezza e fabritgeida ord en metall lev e resistibel, tgi duess surveiver generaziungs. Ma er igl pal tgi porta la tavla e oz ferm e resistibel cunter tot, angal betg agl vandalissem ed ad utopia. Per facilitar igl viadi agls turists ins ogl er fatg sègns alv-cotschen-alv mintga tant toc da la senda sen crappa ni oters objects stabels.

G A Rona vainsa er da chellas tavlas. Egna stat a Vardaval e porta las indicaziungs: Rona ½ oura, Flex otel 3 ouras, Murmarera rampar 4 ouras, Beiva 6 ouras. A Rona-soura egl 2 tavlas, egna mossa vers Tinizong, l'otra vers Flex.

M Davent digls Mulegns ins pogl far igls suandonts turs: Alp Faller-Tga 1¼ oura, Thälifurka-Cresta-Avers 6½ ouras, Fallerfurka-Juf ni Beiva 7 ouras, Fuorcla Curtegn-Savognin 7½ ouras, Fuorcla Curtegn-Las Farreras 7½ ouras. Ena pulita collecziung da spassagedas, ma gl'è da trottar enpo dei. Pi curt fissigl natural tenor la tavla, la cala mossa vers Sour e vo se da las Spondas.

A Er a Sour cattainsa tavlas, las calas inditgeschan spassagedas. L'amprema tavla stat giu Furnatsch dasper la tgaplotta da s. Roc. Chella mossa

vers Flex cun en taimp dad egn ed en cart oura. La sagonda tavla è a Sour dasper la tgaplotta da Nossadonna. Da là anor pudainsa eir agls Mulegns ni eir a Flex anfignen sur igl cunfegn digl gôt. Lò cattainsa anc eneda en mossaveias cun bratschs ancunter Nord ed ancunter Süd. Vers Nord pudainsa eir Flex-lais-Plaz-Rona ni Plaz Tinizong. Ancunter Süd ins reivigl a Flex otel Piz Platta-Murtariel-Natons-Beiva, ni Flex-Sclavagiangas-lai da Murmarera. Chiaint sot igl otel stat en mossaveias cun 3 bratschs, gl'è la cuntinuaziung da las gio numnadas sendas aggiuntond igl bratsch Flex-Sour-Mulegns.

A Parfign dasper igl rampar digl lai vaia via ena tavla e chella mossa Flex-otel Piz Platta 1½ oura e davains la gallareia vers la sponda Flex otel 1¼ oura. Igl viadi magna co tras igl gôt cun la bun'aria da plantas e flours, sainza disturbi da motors, uscheia tg'ins po galdeir la nateira complettamaintg. Sen l'Alp Natons egl puspe ena tavla tgi mossa vers Beiva, en oter bratsch vers Flex sur igls colms da Murmarera Murtariel, ni giu vers l'Alp d'iert tras igl gôt da tieva per acquistar igl rampar digl lai ni l'alp Flex. Tge variaziung per chel tgi stebgia las pussebladads!!

C Vusäters cartez tgi Baiva stetta a la cua, ma nusäters vainsan 7 tevlas d'indicaziungs per als turists. Oegna lè ora Platta cun scritg sü Alp Natons 1¼ ura, Murmarera-Bardela 2 uras, Fliss otel 2½ uras, Tinizong 6 uras. Uen ätra lè dador l'otel Solaria dasper l'äva da la Valetta e mossa Stallerberg 2½ uras, Juf 3½ uras, Avras-Cresta 5½ uras. Sün la stalla dal amic Othmar lè ögna tevla tgi mossa siva 1 km bratg: Alp Natons-Fliss. Sur al otel da la Poasta ins po leger sün la tevla Pass Sett 2 uras, Casaccia 4 uras, Lunghin-Malögia 5 uras, Forcellina-Juf 5 uras. Sül territori da noss comögn lè era üna tevla sül Stallerberg e 2 sel Sett.

S Varda, varda, tge numerosas pussebladads tgi ans stattan an disposiziung per nossa excursiung. Ma tottas savainsa betg exequier ed egn ni l'oter sto desister digl sies plan personal an favour da la cuminanza. Schi lagn betg eir a l'orva e caschunar disgosts egl basigns da preparativas. Piglè la carta turistica digl Grischung, ni anc migler chella da Surses. La preferentscha dunga a chel da las «7 tevlas» e nossa spassageda ans magna curt detg: Mulegns-Beiva-Pass da Set-Lunghin-Malegia e sur Gelgia puspe a tgesa. Da giò tgi ve tschò tigna egn se igl det, laschainsa gist explitgier lez igls preparamaints tenor carta ed urari.

N Gl'è dad ascender e da descender e faschagn angal bagn chint cun las otezzas sur mar, schi lagn betg avoir disillusiungs cugl taimp an disposiziung e forsa perder cotras la comunicaziung digl auto da posta per turnar tar mamma igl madem dé. Mintga 300 m muntada verticala, tenor la carta, ans costa en'oura trottada; a val vogl pi spert er schi giagn betg gist scu las tgoras sitgas. Anfignen Beiva ans laschainsa manar d'en vehichel a motor. A las 07.30 egl partenza da Beiva 1793 m.s.m. e nous vagn da muntar sen Set cun 2311 m otezza, damais chintainsa strousch 2 ouras. Ena mesoura staronsa sen igl pass alpin e contampleron las ra-

stanzas da la tgesa da Set. Siva ogl nom d'ascender igl Pass Lunghin cun 2646 m.s.m. ed a las 11.00 pudainsa respirar aria anc pi fegna. Dantant saron igls craps a fons e stuaron far chegl tgi pansez betg chest mument cugl vainter plagn. Segl Lunghin egl ni restaurant ni otel e la marena or digl lascher an gustaro aglmanc schi bagn scu en past roial a Londra. A las 12.30 stuainsa bandunar, gugent ni anaveidas las sferas da tgamutschs ed evlas e deir adia agl laiet alpin. Damais 2646 minus 1815 = ena differenza da passa 600 m, tgi fascharon manevol an debbas 2 ouras, partge angü tot igls sogns tgi geidan. Igl auto da posta parta da Malegia a las 15.00 e tot sagond noss marschar vainsa 30 minutas anfignen en'oura an disposiziung per contemplar Malegia cun bagn encal remarcablada. Ia sper tgi er igl noss scolast seia anclitg cun mias preparativas e deta sia appruaziung.

S Stupent ast fatg adiever da carta ed urari e ties conscolars spetgan angal igl dé da partenza Dumang a las 07.30 ans vusainsa tots a Beiva . . . S Ia sa constattar tgi vez gia en bung ansolver, da gio tgi ischas marschos aspers scu tgamutschs anfignen cò a la Tgavretsch. Ma farmagn en mumentign e tadlagn tge Andrea so rachintar da chella contrada.

B Schi da Baiva an taimp da sted al turist dirigia sies pass vers al pass dal Sett, ò el al plaschair d'as catèr appena fatg ögn km vea, improvisamaintg all'antreda dalla Cavreccia. El as ferma gugent la cuntamplar quista amievla valetta lunga circa 3 km. Ella s'extenda da tottas duas bandas insö cun spondas plaschevlas. Lè bel verd anfignen sül altezza sur cuolms e megheers, sur als quals fonnan curuna la Rocca Bella, al Piz d'Emmet e la cadagna da muntognas da Grevasalvas e Piz Lunghin. Tres la val corra l'äva da Sett; üna bela vea e 14 cuorts samnedas da vi e da nò da tottas duas bandas dal flüm paran garnedas an mez al bel verd dals prè. Cò viveva da taimp vigl an beadentscha e simplicited da costüms üna glietetta da razza bregagliotta, vairs originels. Els eran cò scu an paradis. La dumengia gniva quista glietetta gio Baiva per ir an baselgia. Antant la pregia i levan mai star salda. Als omans vevan adögna sian. Curci ögn da Baiva geva par svegliar, las femnas schevan «Lascha sta i càn che dorman», oramai i parlevan bregagliot. Els vivevan e 's vastivan or dals prodots da lur biestga e lur spaisa prediletta era la «mascärpa e latg, v. d. cigrun frestg e latg-panaia. Las cuorts an val Cavreccia en betg daliensch l'ögna da l'ätra, uschia ci clamond cun buna vusch fearma niva capia aint las cuorts limitrofas quel ci ögn al vuleva dir. Quistas, aviond capia la nova, la trasmettevan allas cuorts pü daliensch a sun da vusch. An ögn batterdögl tot la Cavreccia era conoschaint dalla notiziä. Quista glietetta era bot adögna da buna vögla. Per manger la mascärpa nivan invidos aint tots als vaschigns cun l'antiera famiglia es brattevan gio, uschea tgi vevan adögna räba frestga e nu guardavan sül domber da testas a maisa. An tot las occasiungs d'allegria niva sunè l'corn cun speziala energia, spezialment ad ögna naschentscha d'ün un-

fant. Sürtot schi lera ögn mat, quel niva sunä cul corn avant ci clamer or l'avenimaint. Els vevan adögna la madema poesia: «Dia at deta: Ün venter da latg, üna reen da campatg, e dui bun pett per andè per trütg e crepett.» Quel l'era al migler giavüsch per la vita futura, düra e primitiva. Cun l'apertura dalla nova vea sur al Gülgia l'onn 1838 e manè ad els al prüim cuolp mortel. Al transit sul Sett o calo sö e la vea e ida a dirotta, uschia c'il contact cun la Bregaglia an taimp d'anviern era betg plö pussibel. Al nov taimp o purtè cambiamaints; els n'us maridevan bitg plö e plü dabot ci quel cis cartevava niva suttarè al davos da quella stirpa. Un toc vita patriarchala as è stüzzedà per adögna.

S Angraztg per tias explicaziuns geograficas e culturalas. Ossa stuainsa surmuntar igl amprem scalam da la Cavreccia. Chella sulada da l'erta veia on betg igls nanigns mess sur notg, nous ischans sen la viglia veia romana. Cant suaditsch sarro curria giu digl front da las legiungs romanas a sies taimp. Ma er diffarents Sursetters, a vusoters bagnancunashaints, on suo pulitamaintg purtond tgargias ed armas se per chella veia agl pass da Set durant la sagonda ghera mundiala. Igl vallung tschogiu ò carmalo e tschiff en dè en tgaual cun bast e tgargia ed igl bung Pol sghigniva betg mal en per deis siva a meisa cura ans on purto barso e pulenta da gian-tar ...

Finalmaintg vogl puspe planeiv e Gian Carlo ans dei noua nous saccatagn ossa.

C Blears painsan ci so danonder al vegn al nom Plang Campfer. Pir prubabel l'era se co üna vota ögn fuarn per culer fier. Ed aintadem al plang al saro statg cavas da fier. Oramai al saro er statg guät anfeignan sü co. Las plantas i varonnan druvè par fer fütg aintan al fuarn da culer al fier. Ossa lè sü co plö nagot da quellas räbas, nianca ögna planta plö, forsa qual tschütga sot teara. L'unic ci lè anca lè ögna baracca da päastars ed ögn päl per masürar la naiv. Quista masüra consista or d'ün grond päl cun travers tot an fier. Als bratgs en piturès da menal. Masürà al vegn da sura angio. Al pü èt lè 4½ m ed uscia ans po leger siva l'otezza da la naiv anfignen gio sün 1 m. Al Plang Campfer è lung e läartg e da sted pasculeschan lò las vaccas da la Cavreccia. Sö sura al Plang Campfer lè ögna crusch e guardè ün toc pü ansö ün velo a motor. Al tocca ad ün taliang, la numra tradischa SO / I = Sondrio / Italia. Da gnir sü per quella vea al varo scadanè pulit al Lumbard. Sur al Plang Campfer la vea romana as perda mintgatant. Ma an quart saronsa sessom al Pass da Sett. Nus giainsa anfeignan tar las tevlas e spitgainsa lò. Al maester al cigna dad esser d'accordo

S Laschagn igls eir, partge an varsacantas minutas ischans er nous segl ot. Da noss mang dretg vainsa la pussebladad dad eir sur la Forcellina a Juf; i vazez bagn scu igl trotg zerpegia vease e chel det ancunter tschiel e igl Piz Turba. Co vonigl blier an tura da skis davent da Beiva e turnan da cò giu agl Plang Campfer-Cavreccia-Beiva. Ossa e chegl ena leva tgossa, essend tgi igl ascensour igls magna anfignen sen igls colms e siva egl da chintar ¼ oura

anfignen Sur al Cant. Davent da lò egl betg ple schi fadigious, er schi vot anc ena bel'urela per rivar segl Turba. Ve tschò a sanestra da nous, tgi giagn a munt, vogl segl Lunghin.

M Gea, vurde tschove ena tavla cun en bratsch, la cala mossa vers igl Lunghin 1 oura. Chels tgi on igls averts son propa betg eir a la tramuntana cun tants segns ed anc las tavlas vetiers.

S Chel pal cun 4 bratschs giu tschò am carmalescha duple per igl mument En per pass e ligiagn Pass da Set 2311 m.s.m. e sen igls bratschs an tottas 4 direcziungs: 1. Casaccia, 2. Forcellina-Juf, 3. Beiva ed igl cart bratsch mossa vers igl Lunghin-Malegia. Chella val pi bassa a la dretga sanomna val Maroz ed è bagn ancunaschainta agls Bargagliots, tgi nivan da Soglio a Beiva. Encal Bargagliot fascheva chella senda cun biestga e fagot 2 gedas ad onn, essend tgi els eran betg permanent sesents a Beiva. Chels «nomads» stuevan er vurdar segls utschels scu chel digl «cüc» da Stalveder. La poesia «dal cant dal cüc» da pres. Lanz, barneir az saro ancunaschainta. Ma ossa ischans rivos tar las ruignas istoricas da Set e Josefina ans rachinta ensatge ord l'istorgia da chest lia.

J Pi bot stava co en antier complex da bietgs, vurde angal giu bagn las rastanzas da meirs an chella muschna. Cò stava igl ospizza s. Peder a Set. Ainten chel piglivan igls stanchels pelegrigns e martgadants cutier ed igl custos da Set igls dava tot igl bisignevel, schizont per igls tgauals da marcanzeia. Parfign imperatours saron stos leds da piglier cutier ainten igl ospizza e tgisso scu Fadri Barbarossa varo pusso la notg avant tgi passar sur igls cunfegns per eir an Italgia a far rughel? Igl ospizza era abito sur onn ed igl sainsign da la tgauplotta da Set ins santivigl gliunsch anturn, uscheia tgi da brainta e burascas savevan igls viandants s'orientar, non importa da tge mang digl sparta-avas tgi els eran. Nigns mossaveias, ma igl tutgier digl sainsign igls inditgiva la direcziung per rivar agl lia destino per chel dé. La veia da Set era la pi curta per eir e neir d'Italgia, numnadamaintg digl Bodan a Clavenna e viceversa. Cura la veia da Gelgia e neida biagida ò igl trafic sur Set calo se, faschond fegn a totta poesia digl bel pass alpin La tradiziung ans resda tgi laders e morders vegian piglia possess digls bietgs, faschond apparentamaintg igls ustiers. Ma els laschevan betg angal svaneir daners e roba digls singulars viandants, na er la veta stuevan martgadants lascher; uscheia cartevan igls laders ni morders da Set da saveir zuppantar sies malfatgs. Badoias ni betg, ma digls morders da Set vign anc rachinto an Surses chi e lò, er schi dat strousch mussamaints per talas stronas detgas. Tge istorgia e tradiziung ans son relatar perscrutainsa alloura cun taimp e peda a tgesa ord Crestomazia e Suloms, organ da l'URS. Gian Carlo ò gist permangs da far ena fotografia sen chest li e damais cito Gio liquido; ma gl'è las 10.00 e tignang aint noss urari schi lagn rivar segl Lunghin.

A Lasche angal eir Alberto ordavant, lez sbaglia betg la veia ... Passond se da la senda digl Lunghin ischans rivos davant ena Motta cun crepla da nossa

part. Dus ischs da fier en daverts aint. Davant las portas fier stattan 2 omens. Egn e vistgia da suldo da l'armada svizzra, l'oter è en simpel luvrant. Nusoters scolars e scolaras lessans antrar per vurdar scu el vesa or davains igl sutteran, ma nign survigna la lubentscha oter tgi igl noss scolast, pero er el dastga angal dar en tgit, damais angal pizzar aint cugl nas. Igls luvrants baitan tranter els. Tots nusoters ischans scu stessan sen la testa, partge chels luvrants raschungan tiliang. Cura tgi vagn constatto chegl ans boglia igl sanc. Ossa savainsa a tgi chel velo a motor appartigna. An chel mument tgi noss scolast dat en tgit, nusoters discutagn sotvouch: Luvrants tiliangers pon parfign luvrar ve da sutterans per militer e nusoters veirs Svizzers pudagn miane antrar. Tots ansemen vagn tgappo las vantgacatter. Ma bagnspert vasainsa tgi nizzegia navot da tgappar las futras, uscheia cuntinuainsa cun las nossas discussiungs: Schi vess da dar ena ghera, alloura savessan chels luvrants tiliangers pi bagn tgi bliers sultos svizzers noua tgi sacatessan chellas fortezzas ni refugis. La pi bela e anc chesta, tgi chest sutteran varda propa vers l'Italgia v. d. Casaccia e Val Maroz. I nizzegia betg da raclamar e nous stuagn ossa ans metter sen veia cunter igl Lunghin. Igl toc veia vers igl pass vign veapi crapous e teiss e pratenda bungs fols.

M Ils mattatschs ein in bien tschancun ordavon e van sco camutschs spuentei e vegnan gleiti ad haver contonschiu la camona dil Lunghin. Nus buobas ascendin denton cul scolast la morena dil glatscher. Mo crappa ed aunc inaga crappa e greppa ein da veser cheu. Avon tschentanners tonschevan las lieungas dil glatscher entochen giu en la sola da la val. Sulegl e favugn han miers cun tutta forza vid il glatscher. La crappa bein mulada e formada dil garver dat perdetga de biars, biars tschentanners vargai. Animals selvadis vesein nus negins, mo ucin in per gids schuls d'ina muntaniala. Pauperettas haveis giu in grev temps uonn cun tons catschadurs. Finalmein cun tgaus calirai e plein flad essan nus arrivai entochen si sper la camona dil Lunghin. In'aria frestga fa beinvegni a nus. La camona avon nus ha il tetg ch'ei fermaus cun fil-fier vid il terratsch. Naturalmein, cheu sin in'alteza de 2645 m.s.m. vegn il vent a far sentir tut sia vehemenza, cunzun da draccas e garniala. Per veser pli bein il grondius mund muntognard lein nus serender sin il crest dador la camona. Cun carta da geografia e compass va ei bein tgunsch d'enconuscher ils cuolms vischinonts. Els senumnan Piz Grevasalvas, Piz Lunghin, Piz Sassa, Piz Turba, Piz Forcellina e Piz Mäder.

N Nous stagn cò sen en puntg geografic da gronda importanza. Las avas digl Lunghin, tgi corran an differenta direcziung contanschan 3 importantas mars. Alexander, scu dacleras chegl?

B L'ava da Set cugls uals digl Lunghin von a fittar ainten la mar digl nord, ni Atlantic, cunter süd sboccan igls uals ainten la Mera e reivan plangsia ainten la mar Adriatica ed igl Inn, cun sia funtanga tschogiu parcorra la Nagiadegna per sbuccar ainten la Donau e viagier cun chella ainten la mar Neira.

Giagn giu l'ò tar igl lai a far marena, ia va ena neira fom. Ossa passainsa giu per grava e giondas tot a sparungs. Schi en ester vassess nous a correr, pudess el pansar tgi fiss nò igls brigants da Set. Persiva ischans pi spert dasperas igl bel laiet, tgi schea tranter igl Piz Lunghin e Piz Grevasalvas. An gruppas ischans a la riva digl lai Lunghin e laschagn gustar stupent la marena or digl lascher. Siva aver canto en per canzungs cugl rebomb da las creplas perpendicularas da Grevasalvas schainsa adia a muntognas ed agl blo laiet alpin. Nous ischans giò en'urela sen territori da Malegia, pi bagn detg da Stampa, partge Malegia e ena fracziung da chest cumejn bargagliot. Pi bôt sarogel sto l'ò las aclas da Stampa.

S Marietta ans pudess declarar la contrada, ma sainza chintar se ballas tg'ins po tgappar a pugn.

M Faschè adatg tgi geias betg an rudiglias da chest ertadoir veagiu. Nous lessans rivar sangs e frisks a tgesa, uscheia tgi possans rachintar da chesta magnifica excursiung. Vurdè giu bass a sanester igl lai blo stgeir da Segl. Giudem igl lai paradeschan las tgesas alvas da Segl-Baselgia e Segl-Maria. Agl fons da Segl-Maria saderva la val Fex. Pi anaint a dretga sacatta la val Fedoz. Sesom az dattigl mang antras igl vadretg digl Piz Güz e l'ò davos sadolza igl Piz La Margna. A sanester vusez igl gigant, igl pi ot colm digl Grischung, igl Piz Bernina. Davant oragiu da la val fòn cadagna igl Chapütschin, Piz Corvatsch, Surlej, San Gian, Rosatsch e Piz Staz a la cua. Chegl èn angal varscantass muntognas da la bela Nagiadegna, tgi scu-mainza agl pè da nossa erta sponda. Visavi vusainsa igl Pass Muretto, igl pass digls contrabandiers. La senda magna siva igl Piz Forno ve an la val Malenco/Italgia. En'otra comunicaziung fiss a dretga ve ainten la val Albigna. Nous vusagn igl rampar digl lai artificial da l'Albigna. El e la Bargiaglia on ossa en lev vel da brainta. L'ovra da l'Albigna appartigna er agl martgea da Turitg scu chella da Murmarera. Ossa vusainsa stagn sot nous la vischnanchetta da Malegia, tgi schea 1815 m.s.m. Cunter süd vogl anetg giu an Bargiaglia e chel bindel tgi zerpegia tranter gôt noase èn igls cranz da Malegia, v. d. igl stradung. El magna da 1815 m giu a Castasegna cun 300 m.s.m.

M Vurdè ve tschò puspe ena tavla melna, ella ans inditgescha: Malegia ½ oura, Grevasalvas 1 oura, Pass Lunghin 1½ oura. Oramai vainsa gudagnea ½ oura taimp, partge gl'e angal l'egna e mesa. Nous chintagn er da cò angui betg ple ½ oura e dasper igl stradung cattainsa las tavlas per igls turists da Malegia. Rivos a Malegia vusainsa tgi igl taimp inditgia corresponda stupent, surtot cura tgi sa-tratta da muntar; angui ins pogl gudagner aint en tant cun stender la tgomma.

W Damais ans restigl anc taimp da contemplar las remarcablads da Malegia. Nous visitagn la fossa digl grond artist pictour Giovanni Segantini, igls mulegns glacials ed igl casti, biagia igl 20avel tschentaner, oz gio ena ruigna, sainza muntada istorica. A las 15.00 parta igl auto da posta e nossa spassageda e gartageda.